

บทที่ 3

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม นี้เป็นการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาที่เชื่อมั่นว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีศักยภาพเพียงพอที่จะเจริญสติสัมปชัญญะได้ ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) อย่างเหมาะสม ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development: R&D) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ในการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยมีรายละเอียดในแต่ละระยะตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพปัจจุบันของการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

4.2 ปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

4.3 ความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรีเป็นอย่างไร
2. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรีมีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 นี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยให้ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546, หน้า 239-240) ได้แก่ สติสัมปชัญญะ คือ

- 1.1 สติ คือ ระลึกได้
- 1.2 สัมปชัญญะ คือ รู้ตัวอยู่เสมอ

2. ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยตรง ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 47 คน
- 2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 64 คน

2.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน 4 คน
2.2.2 ครู	จำนวน 26 คน
2.2.3 ผู้ปกครอง	จำนวน 34 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีประกอบกัน คือ

- 3.1 การใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากผู้มีส่วนสำคัญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรสบิดามารดา อยู่อาศัยกับใคร

ตอนที่ 2 ความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะ จำแนกรายการตามหัวข้อ จำนวน 19 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ เกี่ยวกับความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะว่า ใช่หรือไม่ใช่

ตอนที่ 3 เจตคติในการเจริญสติสัมปชัญญะ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's scale) 5 ระดับ โดยให้เลือกประมาณค่าในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบ

ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท 5 ระดับ คอปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะ โดยให้เลือกตอบในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติสติสัมปชัญญะ และความต้องการการพัฒนาของผู้ตอบ นอกจากนี้ยังให้ระบุสาเหตุของปัญหา และวิธีการพัฒนาที่ต้องการโดยให้ตอบในลักษณะแบบสำรวจรายการ (check list)

ชุดที่ 2 สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) ได้แก่ เพศ สถานภาพ ระดับวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 ปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน จำแนกรายการตามหัวข้อ จำนวน 20 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า นักเรียนเจริญสติสัมปชัญญะ มากน้อยเพียงไร

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร หลักสูตรสาระการเจริญสติสัมปชัญญะ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามตามกรอบการวิจัยทั้ง 2 ด้าน

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตามขั้นตอนที่ 3 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข จนได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบการวิจัย จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความตรงเฉพาะหน้า (face validity) โดยส่วนของความรู้ และ พฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะที่นำมาสอบถามมีครบถ้วนหรือไม่ ส่วนตอนที่ 2,3,4 ของเครื่องมือได้นำมาหาค่า IOC โดยสูตรในการวิเคราะห์ คือ

$$IOC = \frac{\sum x}{N}$$

โดย IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
 $\sum x$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามโดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

- เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ให้ 1 คะแนน
- ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ให้ 0 คะแนน
- ไม่เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ให้ -1 คะแนน

ถ้ามีข้อคำถามใดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.0 คัดเลือกข้อคำถามนั้นไว้ใช้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ตัดทิ้งไป ปรากฏว่า ในแบบสอบถามที่ใช้ได้มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 49 ข้อ

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเสนาห์ วิมลวิทยานุกูล จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาคซึ่งได้ค่าความเที่ยงเกี่ยวกับความรู้เท่ากับ 0.834 เจตคติเท่ากับ 0.856 พฤติกรรมเท่ากับ 0.735 อนึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ทดลองใช้ (try out) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเสนาห์ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีขออนุญาตทดลองใช้แบบสอบถามโดยกำหนดวัน เวลา ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนทราบก่อน จากนั้นได้ทำการแจกแบบสอบถาม ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 13.30 นาที โดยขอเวลาครูผู้สอน 20 นาที และเก็บคืนได้ครบทุกฉบับด้วยตนเองในวันเดียวกัน

3.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รวม 3 คน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้แบบสอบถามครอบคลุมตามกรอบการวิจัยเป็นกรอบการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเริ่มการสัมภาษณ์ ตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551 โดยดำเนินการสัมภาษณ์ตามขั้นตอนของ สุกงศ์ จันทวานิช (2539, หน้า 82-84) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาไว้ ดังนี้

3.2.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยนำเสนอกรอบในการสัมภาษณ์ ในวันศุกร์ที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 15.00 ณ ห้องพักครูหมวดสังคมเลือกบุคคลที่จะให้สัมภาษณ์โดยสุ่มกลุ่มอย่างง่าย จำนวน 3 คน โดยเลือกเวลาในช่วงนักเรียนกลุ่มตัวอย่างว่างจากคาบเรียน

3.2.2 การสัมภาษณ์ ดำเนินการดังนี้

- 1) แนะนำตัวผู้สัมภาษณ์
- 2) เริ่มสัมภาษณ์ตามประเด็นวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะทำหน้าที่สอนศิลปะธรรมในโรงเรียนสระบุรีวิทยาคมเป็นประจำ จึงทำให้เกิดความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลของการสัมภาษณ์ และได้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์โดยเฉลี่ยประมาณคนละ 20 นาที

3.2.3 การจัดบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดบันทึกเนื้อหาสำคัญไว้เป็นแนวทางและขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ด้วย เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นผู้วิจัยได้ทบทวนและสรุปประเด็นเพื่อได้ยืนยันข้อมูล

3.2.4 การปิดการสัมภาษณ์ เมื่อครบทุกประเด็นแล้ว ผู้วิจัยได้ขอยืมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน พร้อมทั้งขอที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ในกรณีที่ต้องการความชัดเจนของข้อมูลบางประการ และขอความร่วมมือในการประชุมประชาพิจารณ์เพื่อพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ขออนุญาตเพื่อทำการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีถึงนายวัฒนพงศ์ เสมมา ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ และการพัฒนาให้ทราบ

4.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาแก่ผู้เกี่ยวข้องและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทุกคน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากได้รับอนุญาตจากนายวัฒนพงศ์ เสมมา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งโดยการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ในส่วนของผู้มีส่วนสำคัญโดยตรงในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือนักเรียนจำนวน 47 คน ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีการวิจัยพัฒนา และขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 ถึงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551

4.2.2 ในส่วนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม ไปตามผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามเป็นจริง

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เดินทางไป โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมและดำเนินการสัมภาษณ์ ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญดำเนินการสุ่มกลุ่ม ตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย

3) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 ถึงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551

5. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือ นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะ ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือ นักเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 เจตคติในการเจริญสติสัมปชัญญะ ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือ นักเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การแปลความหมายแบบวัดเจตคติ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบประเมินค่าของลิเคิร์ท 5 ระดับ (บุญธรรม กิจปริศามวิสุทธ์, 2542, หน้า 138) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 – 5.00	เท่ากับ เห็นด้วยมากที่สุด
3.51 – 4.50	เท่ากับ เห็นด้วยมาก
2.51 – 3.50	เท่ากับ ไม่แน่ใจ
1.51 – 2.50	เท่ากับ ไม่เห็นด้วย
1.00 – 1.50	เท่ากับ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบันพฤติกรรมปัญหา และความต้องการการเจริญสติสัมปชัญญะ ซึ่งได้จากผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ คือ นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันพฤติกรรมปัญหา และความต้องการการเจริญสติสัมปชัญญะใช้แนวทางการแปลความหมายและการประยุกต์ของ ประพัฒน์ จำปาไทย (2530, หน้า 30) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00 – 1.49	เท่ากับ น้อยที่สุด
1.50 – 2.49	เท่ากับ น้อย
2.50 – 3.49	เท่ากับ ปานกลาง
3.50 – 4.49	เท่ากับ มาก
4.50 – 5.00	เท่ากับ มากที่สุด

5.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มเฉพาะ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ที่ได้ตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ตามกรอบการวิจัย โดยดำเนินตามแนวทาง สุกวงค์ จันทวานิช (2539, หน้า 136-137) คือ จำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูล ใช้ความรู้ และประสบการณ์ในการเจริญสติสัมปชัญญะของผู้วิจัยช่วยประกอบกับคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยจำแนกข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อน จากนั้นแล้วจึงได้พิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์ โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก

สภาพปัจจุบัน การเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ปรากฏผลการวิจัย 4 ประการ คือ 1) ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคม 2) ความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะของนักเรียน 3) เจตคติในการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน 4) สภาพปัจจุบันปัญหา 5) ความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ 6) วิธีการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ 7) ผลการจัดประชุมกลุ่มเฉพาะ ซึ่งจะนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคม

ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของนักเรียน ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทที่ได้จากแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถามนักเรียน และข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	25	53.2
หญิง	22	46.8
สถานภาพสมรสบิดา มารดา		
อยู่ร่วมกัน	40	85.1
แยกกันอยู่แต่ไม่จดทะเบียนหย่าร้าง	3	6.4
หย่าร้าง	4	8.5
การอยู่อาศัยกับใคร		
พ่อแม่	37	78.7
ญาติ	1	2.1
แม่	4	9.3
พ่อ	2	4.7
ปู่ย่า	3	6.4
รวม	47	100

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 54.3 เป็นชาย สำหรับสถานภาพสมรสบิดา มารดา ร้อยละ 84.8 บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีเพียง 4 คน ที่บิดามารดาหย่าร้าง การอยู่อาศัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.7 อาศัยอยู่กับพ่อแม่

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมจากผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ดังนี้

ตาราง 2 ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	31	48.4
หญิง	33	51.6
สถานภาพ		
ผู้บริหารโรงเรียน	4	6.3
ครู	26	40.6
ผู้ปกครอง	34	53.1
ระดับวุฒิการศึกษา		
จบประถมศึกษา	10	15.6
จบมัธยมศึกษา/กำลังศึกษา ปริญญาตรี	13	20.3
ปวส.	2	3.1
ปริญญาตรี	26	40.6
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	13	20.3
รวม	64	100

จากตาราง 2 พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 51.6 เป็นหญิง โดยสถานภาพเป็นผู้ปกครอง ร้อยละ 53.1 ส่วนระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 40.6 จบระดับปริญญาตรี

2. ความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะ

ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทที่ได้จากแบบสอบถาม

เกณฑ์การกำหนดความหมายของค่าร้อยละของแบบสอบถามความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะ ใช้แนวทางการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าร้อยละ	แปลความหมาย
0 – 39 .00	เท่ากับ น้อย
40.00 – 79.00	เท่ากับ ปานกลาง
80.00 – 100.00	เท่ากับ มาก

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความรู้เรื่องสติและสัมปชัญญะ ดังนี้

ตาราง 3 ความรู้เรื่องสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

รายการ	ร้อยละ ข้อสอบถูก	ระดับ ความรู้
1. การมีสติจะทำให้คิดว่าทำไมถึงโกรธผู้อื่น	80.4	มาก
2. สติคือความระลึกได้	82.6	มาก
3. การมีสติสามารถกำหนดรู้อารมณ์โกรธจัดทุกขณะ	87.0	มาก
4. สติคือเครื่องกั้นกิเลสทั้งหลาย	91.3	มาก
5. การมีสติทำให้เลือกที่จะพูด หรือทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์	92.0	มาก
6. การขาดสติแล้วเล่นการพนันจะทำให้เสียเงินเยอะ	71.7	ปานกลาง
7. การขาดสติจึงอยากลองสูบบุหรี่ตามเพื่อนๆ ที่สูบ	67.4	ปานกลาง
8. การขาดสติจะทำให้เมื่อหนีเรียนทำให้ตัวเองสบายใจ	45.7	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบปัญหว่านักเรียนมีระดับความรู้ปานกลาง ต่ำกว่าร้อยละ 80.4 จำนวน 3 รายการคือ ขาดสติหนีเรียน ร้อยละ 45.7 สูบบุหรี่ ร้อยละ 67.4 เล่นการพนัน 71.7 ตามลำดับควรพัฒนาด้านความรู้เรื่องสติ คือ ความระลึกได้

ตาราง 4 ความรู้เรื่องสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

รายการ	ร้อยละ ข้อสอบถูก	ระดับ ความรู้
1. การมีสัมปชัญญะแล้วจึงทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน	84.8	มาก
2. การมีสัมปชัญญะจะทำให้ใช้วาจาสุภาพต่อทุกคน	87.0	มาก
3. การมีสัมปชัญญะทำให้ยกมือไหว้ผู้ที่เคารพนับถือ	95.7	มาก
4. การมีสัมปชัญญะจะทำให้ใช้เงินที่พ่อแม่ให้มาอย่างคุ้มค่า	95.7	มาก
5. สัมปชัญญะคือความรู้ตัวอยู่เสมอ	97.8	มาก
6. การขาดสัมปชัญญะทำให้ทำร้ายร่างกายผู้อื่น	69.6	ปานกลาง
7. การขาดสัมปชัญญะจะทำให้ซัด เขียน โตะ แก้อี ผาผนัง ทรัพย์สินส่วนรวมของโรงเรียน	69.6	ปานกลาง
8. การขาดสัมปชัญญะจะทำให้แจกใบตารางพนันฟุตบอล	67.4	ปานกลาง
9. การขาดสัมปชัญญะจะทำให้ซื้อขายแจกจ่ายสื่อลามก	65.2	ปานกลาง
10. การขาดสัมปชัญญะทำให้สูบบุหรี่ในโรงเรียน	63.0	ปานกลาง
11. การขาดสัมปชัญญะจะทำให้ลักทรัพย์ของผู้อื่น	58.7	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบปัญหาว่านักเรียนมีระดับความรู้ปานกลาง ต่ำกว่าร้อยละ 80 จำนวน 6 รายการคือ ขาดสัมปชัญญะทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สินส่วนรวมของโรงเรียน ร้อยละ 69.6 เล่นการพนันฟุตบอล ร้อยละ 67.4 มีสื่อลามก ร้อยละ 65.2 สูบบุหรี่ ร้อยละ 63 ลักทรัพย์ ร้อยละ 58.7 ตามลำดับควรพัฒนาด้านความรู้เรื่องสัมปชัญญะ

3. เจตคติต่อการเจริญสติสัมปชัญญะ

ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเจตคติต่อการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จำแนกตามหัวข้อที่ได้จากแบบสอบถาม

ตาราง 5 เจตคติต่อการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

รายการ	\bar{X}	S.D	ระดับ เจตคติ
1. การขาดสติสัมปชัญญะจะเกิดการทำร้ายร่างกายกัน	3.76	1.30	มาก
2. การขาดสติสัมปชัญญะจะทำให้ติดการพนัน	3.98	1.14	มาก
3. การขาดสติสัมปชัญญะจะทำอะไรก็ผิดพลาด	4.00	0.81	มาก
4. การขาดสติสัมปชัญญะจะทำให้เสียการเรียน	4.05	1.01	มาก
5. การขาดสติสัมปชัญญะจะเป็นคนประมาทในชีวิต	4.43	0.72	มาก
6. การมีสติสัมปชัญญะจะช่วยให้เราไม่ทำร้ายร่างกาย ผู้อื่น	4.13	1.06	มาก
7. การมีสติสัมปชัญญะสามารถช่วยพิจารณาในการ เลือกรับสื่อ	4.18	0.96	มาก
8. การมีสติสัมปชัญญะจะช่วยให้เราใช้ทรัพย์สินอย่าง คุ้มค่า	4.26	0.90	มาก
9. การมีสติสัมปชัญญะจะช่วยให้เราฟังครูสอนอย่าง เข้าใจ	4.39	0.80	มาก
10. การมีสติสัมปชัญญะจะช่วยเตือนไม่ให้เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด	4.50	0.86	มากที่สุด
รวม	4.16	0.72	มาก

จากตาราง 5 พบปัญหาว่านักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการขาดสติสัมปชัญญะในระดับมาก จำนวน 9 รายการ คือการขาดสติสัมปชัญญะจะเกิดการทำร้ายร่างกายกัน (ค่าเฉลี่ย 3.76) ติดการพนัน (ค่าเฉลี่ย 3.98) ทำอะไรก็ผิดพลาด (ค่าเฉลี่ย 4.00) เสียการเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.05) ตามลำดับ

4. สภาพปัจจุบันพฤติกรรมของการเจริญสติสัมปชัญญะ

ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะ ของนักเรียน จำแนกตามหัวข้อแบบสอบถาม ดังนี้

ตาราง 6 สภาพปัจจุบันปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

รายการ	\bar{X}	S.D	ระดับพฤติกรรม
1. สูบบุหรี่	1.38	0.94	น้อยที่สุด
2. ลักทรัพย์หรือแอบอ้างเอาของผู้อื่น	1.19	0.49	น้อยที่สุด
3. ชื้อขายยาเสพติด	1.09	0.45	น้อยที่สุด
4. เล่นการพนันฟุตบอล	2.36	1.42	น้อย
5. ทะเลาะวิวาท แต่ไม่ใช่กำลังทำร้ายร่างกายกัน	2.04	0.95	น้อย
6. หยิบเงินพ่อแม่มาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต	1.87	0.90	น้อย
7. เล่นการพนัน	1.85	0.97	น้อย
8. พกสื่อลามก	1.68	1.08	น้อย
9. มาถึงโรงเรียนหลังจาก 08.20 น.	1.68	1.10	น้อย
10. เห็นเพื่อนสูบบุหรี่อยากจะลอง	1.51	1.01	น้อย
11. หลบหนีโรงเรียน	1.51	1.04	น้อย
12. จดบันทึกค่าใช้จ่ายส่วนตัวลงสมุด	2.19	1.03	น้อย
13. ไม่รับสื่อลามก	2.68	1.60	ปานกลาง
14. ไม่ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกัน	2.83	1.46	ปานกลาง
15. แจ้งหาผู้ทำทรัพย์สินของหาย	3.19	1.31	ปานกลาง
16. ปฏิเสธการสูบบุหรี่เมื่อเพื่อนส่งให้ลอง	3.06	1.85	มาก
17. ช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อน	3.62	0.92	มาก
18. คิดถึงพ่อแม่ก่อนหนีเรียน	3.83	1.46	มาก
19. ใช้สิ่งของที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เช่น ไม่ทิ้งหนังสือ เอกสาร อุปกรณ์การเรียน	3.89	1.02	มาก
20. แสดงความเคารพต่อพระภิกษุ บิณฑบาต ครู ผู้ที่เคารพนับถือ	4.40	0.79	มาก
รวม	2.39	0.34	น้อย

จากตาราง 6 พบปัญหาว่า นักเรียนมีระดับพฤติกรรมขาดการเจริญสติสัมปชัญญะ เล่นการพนันฟุตบอล (ค่าเฉลี่ย 2.36) ทะเลาะวิวาท (ค่าเฉลี่ย 2.04) หยิบเงินพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต (ค่าเฉลี่ย 1.87) มาโรงเรียนหลังจาก 08.20 และพกสื่อลามก (ค่าเฉลี่ย 1.68)

สรุปสภาพปัจจุบัน ปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สรุปประเด็นปัญหาจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันปัญหาและแบบสัมภาษณ์ในการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี ดังนี้

1. ด้านความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะ

1.1 นักเรียนขาดความรู้เรื่องสติในระดับปานกลางจึงเล่นการพนัน สูบบุหรี่ หนีเรียน

1.2 นักเรียนขาดความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะในระดับปานกลางจึงทำร้ายร่างกาย ซัด

เขียน โตะเก้าอี้ เล่นพนันฟุตบอล ซื่อซายแจกจ่ายสื่อลามก สูบบุหรี่ และลักทรัพย์

2. ด้านเจตคติต่อการเจริญสติสัมปชัญญะ

2.1 นักเรียนมีเจตคติต่อการขาดสติสัมปชัญญะในระดับมาก ได้แก่ขาดสติสัมปชัญญะจะทำร้ายร่างกายกัน เล่นการพนัน ทำอะไรก็ผิดพลาด เสียการเรียน และเป็นคนประมาทในชีวิต

2.2 นักเรียนมีเจตคติต่อการมีสติสัมปชัญญะในระดับมาก ได้แก่ มีสติสัมปชัญญะในการเลือกรับสื่อ ใช้ทรัพย์สินอย่างคุ้มค่า และฟังครูสอนอย่างเข้าใจ

3. ด้านพฤติกรรมการขาดสติสัมปชัญญะ

3.1 นักเรียนมีพฤติกรรมการขาดสติสัมปชัญญะเป็นปัญหาระดับน้อย ได้แก่ สูบบุหรี่ ลักทรัพย์ ซื่อซายยาเสพติด เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท มีสื่อลามก มาโรงเรียนสาย และหนีโรงเรียน

4. จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 คน ได้พบปัญหา ดังนี้

4.1 ปัญหาการหนีเรียน

พบว่า หนีเรียน เพราะหนีตามเพื่อน ในรายวิชาที่ไม่อยากเรียน ออกไปหาความสนุกนอกสถานศึกษา จนหมดสิทธิ์สอบ ทำให้ผลการเรียนต่ำ เรียนซ้ำชั้น ซึ่งส่วนมากเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไป ซึ่งหนีเรียนเป็นบางช่วงเรียนและหนีเรียนทั้งวัน

นักเรียนคนที่ 1 หนีเรียนเพราะอยากไปเล่นเกม มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทเป็นประจำจนไม่มีสิทธิ์สอบวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน และภาษาอังกฤษฟัง-พูด

นักเรียนคนที่ 2 มีพฤติกรรมหนีเรียน ดื่มเบียร์ ทะเลาะวิวาท บิดามารดา อาชีพรับจ้าง ไม่มีเวลาดูแลใกล้ชิด ไม่มีสิทธิ์สอบวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน และภาษาอังกฤษฟัง-พูด

นักเรียนคนที่ 3 หนีเรียนเพราะติดเกมส์ ไม่มีสิทธิ์สอบวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน และภาษาอังกฤษฟัง-พูด บิดามารดาอาชีพรับจ้าง

4.2 ปัญหาเล่นการพนัน

พบว่า โดยส่วนมากจะเล่นไพ่ พนันฟุตบอล โดยคอนเริ่มตันใช้เงินเล่นพนัน 20 บาท และเพิ่มเงินสูงสุด 500 บาท โดยการโทรศัพท์สั่งซื้อโป๊กเกอร์พนัน

4.3 ปัญหาเสพติด สุบบุหรื

พบว่า สุบบุหรืในห้องน้ำหรือแอบไปหลังห้องน้ำนักเรียน และมีนักเรียนหญิง
สูบบุหรืด้วย

ความต้องการการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนโดยพิจารณาจาก
ความคิดเห็นการพัฒนา ดังนี้

ตาราง 7 ความต้องการ การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

ระดับความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	-	-
น้อย	-	-
ปานกลาง	11	23.4
มาก	17	36.2
มากที่สุด	19	40.4
รวม	47	100

จากตาราง 7 พบว่านักเรียนต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ โดยส่วนใหญ่
มีระดับความต้องการมากที่สุดในการพัฒนา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4